

Ar-Ge Yasası... Kimin İçin?

Elk. Müh. Musa Çeçen
musa.cecen@emo.org.tr

5746 sayılı yasa, 12 Mart 2008 gün ve 26814 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Artık ülkemizin de araştırma ve geliştirme çalışmalarının desteklenmesi için yasal bir düzenlemesi var. Peki, bu yasa ile bundan böyle araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin rayına oturacağı yönünde beklentimiz karşılanacak mı? Bilim ve teknolojinin geliştirilmesi için uğraş verenlerin sorunlarının çözülmesi, yasa ile araştırma faaliyetlerinin desteklenmesi, ülkenin bilim ve teknoloji alanında bu güne kadar sürdürülen kısıtlı çalışma olanaklarını arttırması artık olanaklı mı?

Ne yazık ki yasal düzenleme incelendiğinde bu beklentilerimizi karşılamaktan uzak olduğu görülecektir.

Bilim ve teknolojiyi geliştirerek doğanın, insanın ve bir bütün olarak insanlığın yararına sunulmasına yönelik beklentilerimiz bir başka bahara kalmış görünmektedir. Zira her zaman olduğu gibi düzenleme aşamasında, çalışanlar dışarıda bırakılmış, ülke gerçekleri bir tarafa bilim

ve teknolojiyi geliştirmeye çalışan kesimler, en önemlisi üniversiteler görmezden gelinmiştir.

Çıkarılan yasanın amaç ve kapsamı incelendiğinde ar-ge çalışmalarının kapitalist bir mantıkla ele alındığı izlenimi kendini ele vermektedir. Tabiidir ki bilim insanlarının yürüttüğü bu tür faaliyetlerin ülke kalkınmasına yönelik ulvi bir amacı vardır! Ancak bu amacı şirketlerin ve sermayenin karlılık ve pazar kaygısına odaklayarak sunmak, en azından bilimi insanlığın ortak mutluluğunun tesisine yönelik bir uğraş olarak sürdürenlere saygısızlık olacağı unutulmamalıdır.

Yasaların yapılış nedenini, sorun yaşanan alanın ülke ve yurttaşlarının ortak yararı için düzenlenmesi olarak algıyorsak, 5746 sayılı Ar-Ge Yasasının mantığında; yaratılacak bilim ve teknolojik yarardan ekonomik/sosyal olarak kim ya da kimlerin yararlanacağına ilişkin soru işaretleri bulunmaktadır.

Şimdi yasaya dair önemli gördüğümüz başlıkları ile irdelemeye çalışalım;

Madde 1. Amaç ve kapsam başlığı

Ar-Ge faaliyetlerini destekleme amacı olarak ortaya koyulan hedefin kapitalist üretim ilişkilerine odaklandığını görüyoruz. Sermaye ve yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye doğrudan girişinin hızlandırılması vurgusunun ağırlıklı olarak yer alması bu saptamayı doğrular niteliktedir. Yabancı sermayenin Ar-Ge faaliyetlerini ülkemize kaydırması, bu alanda gerçekleştireceği yatırımlarını ulusal kaynaklarla desteklemeye çalışmak, araştırmalarla ortaya çıkarılacak bilim ve teknolojik ürünün ülkeye bırakılacağını hayal etmek en azından saf bir beklenti olmaya adaydır.

Madde 2; Tanımlar başlığında;

(c) Ar-Ge merkezi; Ar-Ge faaliyetlerinin bu yasa ile desteklenebilmesi için konulan en az elli tam zaman eşdeğer personel istihdam eden, yeterli Ar-Ge birikimi olan birimler ifadesi ile "aslen yok olanı" tanımlamakta, bu kapsam ve büyüklükte Ar-Ge birimi oldukça sınırlı, "hatta yok denecek kadar az"

sayıdadır. Bu madde de yapılan tanımlama; uluslararası şirket ve kurumların yeterliliğini ve onlara kamu kaynaklarından yapılacak desteği yasal zemine oturtmaktadır. Diğer yandan yazılım alanında yürütülecek olan araştırma ve geliştirme çalışmalarında bir araya gelebilecek araştırmacı sayısına bakıldığında, onların bu yasa ile desteklenmeyecekleri görülecektir.

(e) bendinde yer alan henüz öğrenimi devam edenler ile lisansüstü ve doktora çalışmaları yürütenlere yönelik düzenleme olumlu olmakla birlikte bu desteğin nasıl yürütüleceğine ilişkin tanımlama yoktur. Bu bir yönetmelikle yapılacaksa yasa tekniği açısından yasa içinde yer alması gerekirdi.

(f) bendinde görevli araştırmacı ve personeli tanımlanırken;

(f.1.) bendinde en az lisans mezunu araştırmacıları tanımlamasına karşılık, (f.2.) Teknisyen tanımını

mühendislik, fen ve sağlık bilimleri alanlarında yüksek öğrenim görmüş ifadesi ile lisans eğitimi tanımlamasına karşılık, bu personeli meslek lisesi, meslek yüksek okulu mezunları ile aynı kategoride istihdamını tanımlayan düzenleme şaşırtıcı bulunmuştur.

Madde 3; İndirim, İstisna, destek ve teşvik unsurları başlığı;

Burada yer alan teşvik; yasanın genel mantığına bakıldığında bu faaliyetleri ağırlıklı olarak yürütebilecek yabancı organizasyonların kamu üzerinden desteklenmesine dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Yasada (3.5.) yer alan 10 Milyar YTL gibi çok ciddi bir kamu kaynağının, Tübitak'ın Başbakanlığa bağlanarak kaynak kullanımının politik tercihlerle yapıldığı tartışmaları bir yana, desteğin nasıl ve kim için kullanılacağı, bu kaynaktan finanse edilerek ortaya çıkarılan gelişmelerden kamuya nasıl bir geri dönüş olacağı

belirsizlik taşımaktadır. AKP iktidarınca iki yıl kadar önce üniversitelerin araştırma kaynaklarına el konulduğunu, hala üniversitelere araştırma görevlisi kadrolarının verilme-mesi ile yaşanan sıkıntıları anımsadığımızda bu düzenlemeyi doğru okumak gerekmektedir.

Madde 4'te (4.1.) yasa kapsamından yararlanacakların yeterliliğinin tespiti ile ilgili düzenleme boşlukta kalmış görünümü vermektedir. Düzenlemede kaynakların kullanımına yönelik kamu denetimi kavramı tanımlanmamıştır. Bu denetimin yapılabilmesine ilişkin hiçbir düzenleme yasaya konulmamıştır.

Ar-Ge Yasası bir bütün olarak ele alındığında; beklentileri karşılamaktan uzaktır. Bu nedenle yasanın uygulamaya başlanmasından sonra çok tartışılacağı, usulsüz kullanım vb. nedenlerle soruşturmalarla anılacağı yeni bir evreye işaret etmektedir.

ALTI SİGMA-YALIN KONFERANSLARI

09-11 Mayıs 2008

Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi-İZMİR

<http://altisigmayalin.mmo.org.tr>

Makina Mühendisleri Odası tarafından ulusal boyutta düzenlenen Altı Sigma Yalın Konferansları 9-11 Mayıs 2008 tarihlerinde Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi'nde gerçekleştirilecektir.

Ayrıntılı bilgi <http://altisigmayalin.mmo.org.tr>

